

SCHOLING IN LEESBEVORDERING

Leesscenario: Lezen in het mbo en de Bibliotheek op school

Docentenhandleiding

NOVEMBER 2023

Lezen

STICHTING LEZEN

Inhoud

Inleiding	2
Waarom samenwerken met de Bibliotheek?	2
Wat is de Bibliotheek op school mbo?	3
Wat zijn de bouwstenen van de Bibliotheek op school mbo?	4
Goed om te weten	4
Achtergrondinformatie	6
Kansrijke aanpakken	7
Aanpak 1	
Toegang tot boeken voor vrij lezen, voorlezen en praten over boeken in iedere opleiding	9
Aanpak 2	
De docenten en leesconsulent vormen samen een leesteam	13
Aanpak 3	
De auteur als leesbevorderaar	16

Inleiding

Een goede leesvaardigheid is belangrijk bij iedere opleiding en bij ieder beroep. Wanneer lezen op het mbo bij alle vakken een vast onderdeel is van het curriculum, wordt het voor studenten vanzelfsprekend. Door oog te hebben voor de leesmotivatie van studenten, te zorgen voor een goede toegang tot boeken en door gebruik te maken van effectieve werkvormen zoals vrij lezen, kunnen mbo-instellingen de taalontwikkeling van studenten stimuleren. De (vak)docent vervult daarbij steeds een gidsfunctie, en maakt studenten bewust van de waarde van lezen voor hun persoonlijk leven en hun beroepspraktijk.

Om dit te realiseren is taalbeleid waarin gelijktijdig wordt ingezet op leesvaardigheid en leesplezier van de studenten een randvoorwaarde. Daarnaast is het van belang dat docenten samenwerken met de experts in de mediatheek op school en de Bibliotheek.

Deze experts spelen een belangrijke ondersteunende rol in het vergroten van de expertise van de docent als leesbevorderaar, het organiseren van een goede toegang tot boeken en het brengen van het juiste boek bij de juiste student. Steeds vaker kloppen docenten of taalcoördinatoren dan ook op de deur van de Bibliotheek voor samenwerking.

Vanwege het belang, de schaalgrootte en de grote diversiteit van opleidingen van een roc vraagt dat om een goede voorbereiding en een structurele vorm van samenwerking. Daarbij is ondersteuning vanuit het strategisch niveau van zowel de school als de Bibliotheek essentieel. Dit leesscenario beschrijft de samenwerking volgens de aanpak de Bibliotheek *op school* met als doel het vergroten van de taal- en leesvaardigheid van studenten op alle opleidingen in het mbo. In drie kansrijke aanpakken wordt beschreven hoe je deze samenwerking kunt vormgeven en wie je daarbij nodig hebt.

Wil je meer weten over de specifieke mogelijkheden van deze aanpak voor het vergroten van de beroepsvaardigheden van studenten die de opleiding Pedagogisch medewerker en onderwijs (PWO) volgen, lees dan het *Leesscenario: Lezen in het mbo-PWO en de Bibliotheek op school*.

Waarom samenwerken met de Bibliotheek?

De publicatie *Leesbevordering in het mbo. Stand van zaken 2021-2022* (Stichting Lezen) laat zien dat uit onderzoek blijkt dat steeds meer docenten leesbevordering belangrijk vinden en dat zij als rolmodel cruciaal zijn voor het stimuleren van lezen en het vergroten van de leesmotivatie van studenten.

De praktijk laat zien dat gemotiveerde docenten initiatieven starten in de school: regelmatig voorlezen in de klas, de lesdag starten met een gedicht, het bezoeken van de Bibliotheek met een groep studenten of een eigen kleine boekenkist in de klas beschikbaar stellen voor hun studenten.

Niet alle docenten voelen zich echter voldoende bekwaam om die rol te vervullen. Vooral voor vakdocenten zijn lezen en leesbevordering tijdens hun lessen niet vanzelfsprekend. Tegelijkertijd weten we ook dat toegang hebben tot boeken een van de sleutels tot succes is, maar dat veel scholen geen rijke leesomgeving hebben voor studenten met een passend aanbod van fictie en non-fictie boeken, tijdschriften, graphic novels en meer.

In deze situaties kan de Bibliotheek een rol spelen. Samen met de school kan de Bibliotheek werken aan:

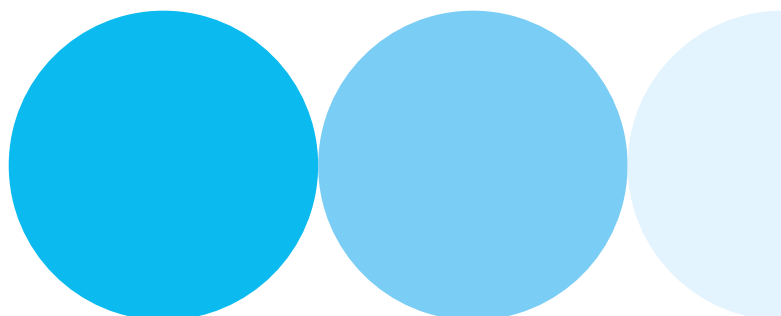
- een stimulerende leesomgeving op school;
- het vergroten van kennis en vaardigheden die nodig zijn om als docent ook leesbevorderaar te worden;
- toegang bieden tot een goede, actuele, aantrekkelijke en passende collectie;
- het samen organiseren van leesbevorderende activiteiten of het meedoen met een campagne, zoals het uitnodigen van een auteur op school, De Weddenschap of de Boekenweek van Jongeren.

Wanneer een mbo-instelling en Bibliotheek de handen ineenslaan, kunnen studenten op het mbo gemotiveerde lezers worden. Gemotiveerde lezers worden door meer te lezen steeds beter in taal, waardoor het verplichte niveau 2F of 3F door meer studenten wordt gehaald. We weten immers dat het nodig is het lezen te onderhouden om laaggeletterdheid op lange termijn te voorkomen. Door leesmotivatie te stimuleren, help je dus ook het taalniveau van de student te onderhouden laat Kees Broekhof zien in de brochure *Meer lezen beter in taal - mbo* (Stichting Lezen).

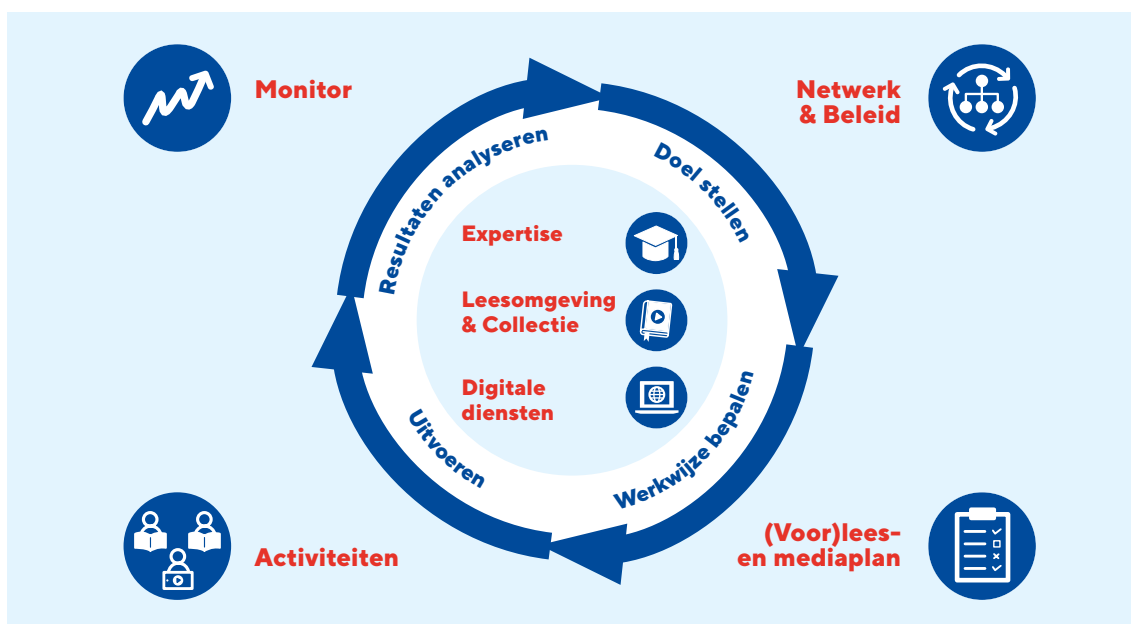
Partijen zoals de gemeente, werkgevers en sociale partners hebben belang bij taalvaardige studenten die met succes hun opleiding kunnen afronden en taalvaardig de arbeidsmarkt betreden. Investeren in taal door lezen loont dus op meerdere fronten.

Wat is de Bibliotheek op school mbo?

De Bibliotheek *op school* is een beproefde landelijke aanpak voor structurele samenwerking in een doorgaande lijn tussen het onderwijs en de lokale Bibliotheek. In deze aanpak ondersteunt de Bibliotheek scholen om hun doelen uit het taal- en leesbeleid te bereiken, met deskundige leesconsulenten, toegang tot inspirerende (digitale) boeken, een goede (digitale) leesomgeving en aandacht voor leesvaardigheid en leesmotivatie. Het uiteindelijke doel is om de taalontwikkeling van studenten te stimuleren door jongeren aan te zetten meer te lezen.

Wat zijn de bouwstenen van de Bibliotheek op school mbo?

Binnen de aanpak wordt de samenwerking vormgegeven met bouwstenen:

- **Netwerk & Beleid:** er is een strategische netwerksamenwerking geborgd in het beleid van de school, de Bibliotheek en bij voorkeur ook de gemeente.
- **Leesomgeving & Collectie:** er is een actuele en gevarieerde collectie in een inspirerende leesomgeving.
- **Expertise:** er is een deskundige lees(media)consulent van de Bibliotheek die de lees/taalcoördinator en het team van de school adviseert en ondersteunt.
- **Activiteiten:** er is dagelijks aandacht voor lezen en mediawijsheid via werkvormen, activiteiten en campagnes.
- **(Voor)lees- en mediaplan:** er worden jaarlijks doelen en activiteiten vastgelegd in een (voor)lees- en/of mediaplan.
- **Monitor:** de doelen worden jaarlijks bepaald op basis van gemonitorde resultaten.
- **Digitale diensten:** er wordt actief ingezet op digitale ondersteunende diensten voor studenten en docenten. Deze diensten kunnen een uitleensysteem omvatten, maar ook websites zoals jeugdbibliotheek.nl en de online Bibliotheek en apps zoals de LEES-app voor vmbo en mbo.

Goed om te weten

Op basis van praktijkervaring kunnen we een aantal algemene succesfactoren benoemen voor de aanpak de Bibliotheek op school mbo:

- Zorg samen dat leesbevordering is gericht op het vergroten van de leesvaardigheid en leesmotivatie van studenten. Dat vergroot de kans op lezen in de vrije tijd en daarmee ook de leesvaardigheid van studenten.
- Neem voldoende tijd om de samenwerking goed op te zetten in zowel de school als de Bibliotheek.

- Zorg dat alle betrokkenen op verschillende niveaus binnen de school en de Bibliotheek het belang inzien van mbo-studenten die beter lezen en digitaal vaardiger zijn. Zorg ook dat iedereen achter de aanpak van de Bibliotheek op school mbo staat.
- Leg de samenwerking voor minimaal 3 jaar vast in een samenwerkingsovereenkomst en stel structureel middelen (geld, tijd én personeel) beschikbaar om de samenwerking vorm te geven. Dit geldt voor zowel de school als de Bibliotheek.
- In de samenwerking met het mbo komt het regelmatig voor dat meerdere bibliotheken uit verschillende gemeenten tegelijkertijd betrokken zijn. Een Provinciale Ondersteuningsinstelling (POI) speelt daardoor vaak een coördinerende rol in de samenwerking tussen de school en de bibliotheken. Zorg dat je dit goed in beeld hebt en met de juiste mensen op de juiste momenten afspraken maakt.
- Maak op school een projectleider of taalcoördinator verantwoordelijk voor het voorbereiden, starten en laten groeien van de samenwerking.
- Vorm een leesteam en een team digitale geletterdheid op school (gefaciliteerd met geld, tijd en menskracht), met daarin ook vakdocenten en de leesconsulent of medewerker van de Bibliotheek.
- Blijf niet alleen staan in jouw missie, maar betrek alle docenten bij het realiseren van het leesbeleid. Begin met de groep docenten die al enthousiast is en maak zichtbaar wat jullie doen. Vraag ook studenten om mee te doen.
- Formuleer je ambitie en draag die uit binnen de school. Stel vervolgens op basis van die ambitie realistische en meetbare doelen. Werk met de Monitor de Bibliotheek op school in het mbo om het lees- en leengedrag van de studenten te meten, evenals het leesbevorderende gedrag van docenten.
- Zorg dat je de organisatie van de Bibliotheek kent. Weet wie samen met jou de samenwerking vanuit de Bibliotheek vormgeeft.
- Evalueer samen met de Bibliotheek jaarlijks het leesbeleid, de samenwerking en de daaruit voortkomende activiteiten. Doe op basis van die evaluatie de aanpassingen die nodig zijn.
- Zet kleine stappen naar de stip op de horizon die je samen hebt bepaald. Gun jezelf, de studenten en alle andere betrokkenen de tijd en de rust om te groeien.

Achtergrondinformatie

- Kees Broekhof beschrijft in de brochure *Meer lezen, beter in taal - mbo* de stand van zaken rond taal op het mbo. Hij vertelt over hoe jongeren gestimuleerd kunnen worden om meer te lezen en over de samenwerking tussen de Bibliotheek en verschillende roc's. www.lezen.nl
- De laatste stand van zaken van leesbevordering in het mbo lees je in het rapport *Leesbevordering in het mbo*. Dit onderzoek vond plaats in 2022 onder docenten Nederlands in het mbo. www.lezen.nl
- Hoe krijg je jouw studenten aan het lezen en hoe zorg je ervoor dat zij dat met plezier doen? Antwoorden op deze en andere vragen lees je in de brochure *Tips voor leesmotivatie van en voor docenten*. www.lezen.nl
- Hoe krijg je mbo-studenten aan het lezen? Wat zijn goede werkvormen om het lezen van boeken nog beter op de kaart te zetten? Deze en andere vragen zijn onderwerp van gesprek tijdens het webinar *25 werkvormen leesbevordering voor het mbo* van Stichting Lezen. De werkvormen staan ook beschreven in de gelijknamige brochure. www.lezen.nl
- De infographic *Lezen in beeld: lezen in het mbo* zet zeven aandachtspunten voor leesbevordering in het mbo op een rij, gebaseerd op inzichten uit onderzoek. www.lezen.nl
- De Schrijverscentrale adviseert en bemiddelt bij schrijversbezoeken in Nederland. Elke ontmoeting met een auteur kan inspiratie vormen om te lezen of om het lezen te verdiepen. www.deschrijverscentrale.nl

Kansrijke aanpakken

We beschrijven hier drie kansrijke aanpakken om de leesvaardigheid en leesmotivatie te stimuleren met de Bibliotheek op school mbo. Elke aanpak heeft een ander perspectief en is voorzien van een narratief, een stappenplan en (les)suggesties.

Voordat we deze kansrijke aanpakken in detail bespreken, noemen we hier nog drie aandachtspunten die van belang zijn bij de drie aanpakken.

De keuze van de student

Kees Broekhof beschrijft in *Meer lezen beter in taal - mbo* (Stichting Lezen) dat om op een gemotiveerde manier actief te zijn, een mens drie basisbehoeften heeft: autonomie, competentie en relatie. Door studenten ruimte en keuzevrijheid te geven, komen we tegemoet aan die basisbehoeften en vergroten we hun leesmotivatie. Het is dus belangrijk dat we studenten zelf laten bepalen wat ze willen lezen.

Hierbij kan de Bibliotheek ondersteuning geven, maar jongeren beïnvloeden ook elkaar en kunnen onderling titels uitwisselen. Op social media doen studenten via #BookTok, #BoekTok en #instabook inspiratie op.

Zichtbaarheid in de school

Het is van groot belang dat je als onderwijsteam samen met de Bibliotheek zorgt voor leesinspiratie in het schoolgebouw. Denk bijvoorbeeld aan posters van boeken, een gedicht op een muur of deur, een boekenkast, een fijne leeshoek of het afspelen van een luisterboek in de toiletten.

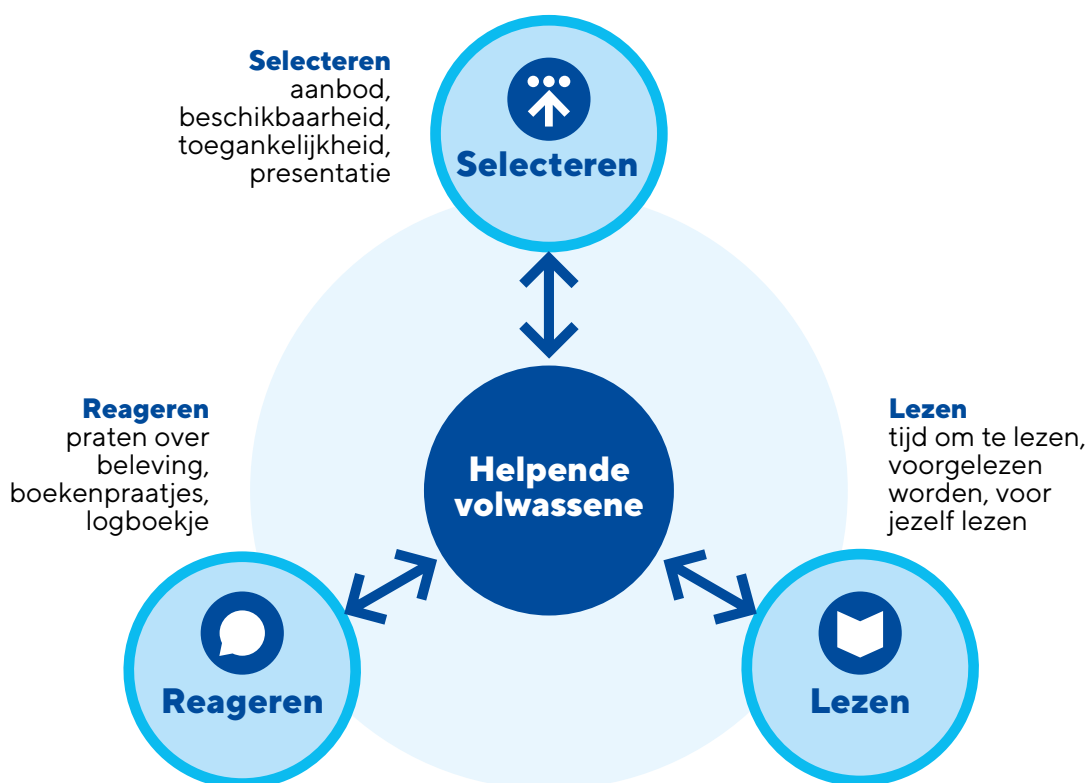

**‘Investeer in
nieuwe boeken,
nagelnieuwe, zodat
je als school duidelijk
maakt hoe belangrijk
je het vindt.’**

MBO-DOCENT CONRAD BERGHOEF
TIJDEN EEN INSPIRATIESESSIE IN
2022 OVER LEZEN EN
BREDE VORMING

Leescirkel van Aidan Chambers

De Leescirkel is een model van de Engelse leesbevorderaar Aidan Chambers dat aangeeft dat kinderen en jongeren drie dingen nodig hebben om een lezer te worden: aanbod om uit te kiezen, tijd om te lezen of voorgelezen te worden en een plek waar gereageerd kan worden op dat wat je gelezen hebt. De helpende volwassene (een ouder, leerkracht/docent, leesconsulent) kan ervoor zorgen dat die drie zaken op orde zijn.

Selecteren: om te kunnen kiezen wat je als student zou willen lezen moet je weten wat er te krijgen is en wat bij jouw interesse past. Een weloverwogen brede actuele collectie is dus belangrijk, net zoals de presentatie van die collectie. En natuurlijk moet die collectie ook toegankelijk zijn.

Lezen: lezen kost tijd. Om een vaardige lezer te worden, moet je voldoende leesuren maken. Die tijd moet dus vrijgemaakt worden. Het is belangrijk om in die tijd te focussen op het lezen en niet tegelijk met andere zaken bezig te zijn. Een goed voorbeeld van docenten doet hierin volgen!

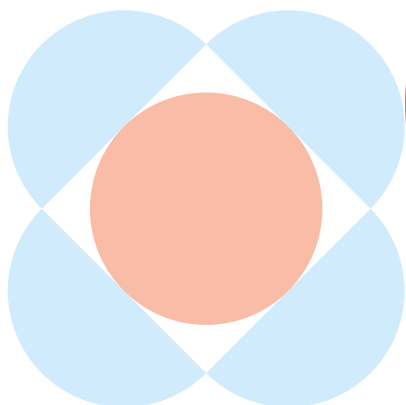
Reageren: het is goed om te praten over boeken en te reageren op elkaar, want lezen krijgt betekenis in de sociale context van de groep. Door gesprekken aan te gaan over de gelezen boeken, wat op allerlei manieren en met diverse werkvormen kan, krijg je meer grip op wat je gelezen hebt. De kennis wordt vergroot en wat je gelezen hebt wordt gekoppeld aan de werkelijkheid. Bovendien doe je door gesprekken over boeken weer ideeën op voor nieuwe boeken en zo ben je weer terug bij *Selecteren*.

Aanpak 1

Toegang tot boeken voor vrij lezen, voorlezen en praten over boeken in iedere opleiding

Kees Broekhof laat in de brochure *Meer lezen beter in taal - mbo* (Stichting Lezen) zien dat het invoeren van structureel beleid rond vrij lezen en vrijetijdslezen een van de meest onderschatte maatregelen is om taalontwikkeling van studenten te stimuleren. Het is belangrijk om een stimulerende en rijke leescultuur op school te realiseren. Dat maakt de kans op meer lezen en zelf lezen, ook na schooltijd, groter en daarmee wordt het risico op laaggeletterdheid kleiner. Maar hoe doe je dat en hoe kan de Bibliotheek hierbij ondersteunen?

Erna van Koeven beschrijft op pagina 5 in het leesscenario *Lezen in het mbo en burgerschap* de aanpak Vrij lezen in de opleiding van alle mbo-studenten. Dit houdt in dat iedereen op school minimaal vijftien minuten per dag leest in een zelfgekozen boek of rijke tekst. De school maakt hiervoor structureel onderwijstijd vrij bij alle vakken, niet alleen bij het vak Nederlands. www.lezen.nl

“Aandacht voor lezen bij alle vakken, een actuele en gevarieerde boekencollectie en bevlogen (vak) docenten: deze zaken zijn van belang om mbo-studenten enthousiast te maken voor lezen.”

DR. ERNA VAN KOEVEN, HOGESCHOOL-
HOOFDDOCENT EN ONDERZOEKER
BIJ DE AFDELING EDUCATIE VAN
DE HOGESCHOOL
WINDESHEIM IN ZWOLLE

Met de aanpak 'Toegang tot boeken voor vrij lezen, voorlezen en praten over boeken in iedere opleiding' zorgt de Bibliotheek er samen met de school voor dat alle studenten toegang hebben tot een aantrekkelijke en actuele collectie boeken, tijdschriften, graphic novels en andere rijke teksten. Dit kan onder andere door het inrichten van een uitnodigende en rijke leesomgeving op school en een collectief lidmaatschap van de Bibliotheek voor alle studenten en docenten.

Narratief

Het volgende lesuur start Koen met een kwartiertje lezen. In zijn tas zit het geleende boek van de schoolbibliotheek die iedere dag open is. Zijn vriend Ahmed tipte hem het boek. Starten met samen lezen brengt een rustige sfeer in de klas. Koen vindt dat prettig. Hij vindt lezen leuker worden, ook omdat hij nu boeken leest die hij zelf mag kiezen. Daarbij krijgt hij hulp van zijn docent of de leesconsulent die regelmatig in de klas komt vertellen over nieuwe boeken. Volgende week staat een bezoek aan de Bibliotheek op het rooster.

Positief

- Een duidelijk zichtbare plek met boeken in de school voor studenten en docenten stimuleert het lezen, het lenen van boeken en het praten over boeken tussen studenten onderling en tussen studenten en docenten.
- Studenten hebben op school laagdrempelig en op elk moment toegang tot een passende collectie boeken en andere materialen, ook als ze zelf een boek vergeten zijn.
- Studenten kunnen via het collectieve bibliotheekabonnement van de Bibliotheek gebruikmaken van alle diensten van de Bibliotheek, waaronder de online Bibliotheek, ook buiten schooltijden.

Mogelijk belemmerend

- Toegang tot boeken via een rijke leesomgeving op school vraagt om een fysieke ruimte in de school of in de klas voor de presentatie van de collectie. Die ruimte is moeilijk inzetbaar voor andere vakken, tenzij daar rekening mee wordt gehouden bij de inrichting.
- Een rijke leesomgeving blijft alleen aantrekkelijk als die wordt onderhouden en het gebruik ervan wordt gestimuleerd. Dat kost tijd en vraagt om deskundigheid.
- Het organiseren van een collectief lidmaatschap van de Bibliotheek vraagt om maatregelen om het verwerken van persoonsgegevens van studenten goed te regelen.

Stappenplan

De infographic *Lezen in beeld: Lezen in het mbo* zet zeven aandachtspunten voor lezen op een rij. Toegang tot boeken is er daar een van. www.lezen.nl

Stap 1

Bepaal als onderwijsteam hoe de toegang tot boeken voor studenten en voor het onderwijsteam zelf wordt gerealiseerd. Er zijn verschillende mogelijkheden zoals een eigen schoolbibliotheek, een klassenbibliotheek, een wisselcollectie lenen van de Bibliotheek of een collectief bibliotheekabonnement voor alle studenten en medewerkers van de school. Je kunt ook kiezen voor combinaties hiervan. Bepaal wie als projectleider of taalcoördinator namens de opleiding of de school de samenwerking met de Bibliotheek realiseert.

Stap 2

In de samenwerkingsafspraken met de Bibliotheek wordt de toegang tot boeken en het onderhoud ervan geregeld. Dit wordt geborgd via een samenwerkingsovereenkomst. Het vrij lezen wordt onderdeel van het curriculum. Maak afspraken over bijvoorbeeld de samenstelling en het beheer van de collectie, deskundigheidsbevordering van docenten, ondersteuning van de studenten door de leesconsulent op school en de financiering van het geheel.

Stap 3

Maak per opleidingsniveau specifieke afspraken met de leesconsulent over de ondersteuning van en de collectie voor studenten. Het kan zijn dat daarnaast schoolbrede afspraken nodig zijn. Bespreek dit binnen jouw team. Nodig met regelmaat de leesconsulent uit om nieuwe boeken te introduceren. Ga met jouw team en de studenten naar de Bibliotheek en vraag ondersteuning bij het leren selecteren van boeken voor en door studenten.

Stap 4

Bepaal hoe jij en jouw collega's de studenten kunnen ondersteunen bij het selecteren van boeken, zodat zij zelf passende boeken kunnen kiezen. Bespreek hierbij op welke manier je de studenten in aanraking laat komen met de collectie op school en in de Bibliotheek. Maak hierbij gebruik van de expertise van de leesconsulent.

Stap 5

Evalueer de samenwerking met de Bibliotheek en pas de bevindingen toe.

Lessuggesties

Lessuggestie 1

Gebruik de eerste les als voorbereiding op het invoeren van het vaste leesmoment. Begin de les met het voorlezen van een fragment uit een boek waarvan je weet dat het merendeel van de studenten er enthousiast over zijn. Het voorlezen is bedoeld als introductie om zelf te gaan lezen. Stop na ongeveer 20 minuten met voorlezen en leg uit waarom je de les begon met voorlezen en waarom je voor dat boek koos.

Praat met studenten over dit boek, jouw eigen leeservaringen en over door hen gelezen boeken. Leg aan de studenten uit waarom lezen belangrijk is en wat de bedoeling is van het vaste leesmoment. Betrek de studenten bij het benoemen van de voordelen van goed kunnen lezen. Besteedt ook aandacht aan de weerstand van studenten om een boek te lezen. Vraag hen om elke dag een boek mee te nemen. Laat ze een boek kiezen in de schoolbibliotheek of zorg voor een kleine collectie boeken in de klas waaruit de studenten kunnen kiezen. Lezen van eigen gekozen boeken verhoogt de leesmotivatie.

Start het vaste leesmoment bij de volgende lessen meteen met lezen. Geef zelf het goede voorbeeld en lees mee. Zorg voor een oplossing voor de studenten die hun boek zijn vergeten. Maak hierover afspraken met de leesconsulent of mediathecaris van de school. Vertel na afloop van het leesmoment welk boek je zelf leest en waarom je dat hebt gekozen. Vraag dit ook met regelmaat aan je studenten. Geef elkaar boekentips en lees zelf ook zo'n boekentip. Lees eventueel voor uit het boek dat je leest.

Geef de boekentips door aan de leesconsulent zodat die daarmee rekening kan houden bij de samenstelling van de collectie op school.

Lessuggestie 2

Na een aantal leesmomenten bezoek je met de studenten de schoolbibliotheek. Samen met de leesconsulent bepaal je de inhoud van dat bezoek. De eigen leesconsulent of medewerker van de Bibliotheek geeft informatie over de collectie in de schoolbibliotheek, gericht op lezen, en laat studenten een boek uitzoeken om te lenen (in dat geval is het nodig dat er een abonnement is). Je bezoekt samen met studenten ook de Bibliotheek in de plaats waar de studenten naar school gaan. Ook dit bezoek bereid je voor met de leesconsulent van de school. De medewerker van de Bibliotheek geeft informatie over de collectie, de spelregels in de Bibliotheek, de werk- en studieplekken en de digitale diensten van de Bibliotheek. Als docent ben je aanwezig bij deze lessen in de (school)bibliotheek.

Lessuggestie 3

Evalueer na twee maanden met studenten hoe het lezen in de klas gaat. Praat met hen over de gelezen boeken, de eventuele problemen waar ze tegen aanlopen en bespreek wat de oplossing kan zijn. Laat hen elkaar ook boekentips geven. Bespreek de uitkomsten van de evaluatie met de leesconsulent en bepaal welke maatregelen nodig zijn om de leesomgeving op school te verbeteren en te versterken.

Lessuggestie 4

Herhaal les 2 na een half jaar en bij de start van een volgend schooljaar.

Je kunt het lezen van boeken koppelen aan vakken en thema's. Zie daarvoor de lessuggesties in de andere leesscenario's:

- *Lezen in het mbo en Brede Vorming* www.lezen.nl
- *Lezen in het mbo en burgerschap* www.lezen.nl

Beschikbaar vanaf januari 2024

- *Lezen in het mbo en beroepsgerichte vakken*
- *Lezen in het mbo en taal-leesproblemen*
- *Lezen in het mbo-PWO en de Bibliotheek op school*

Aanpak 2

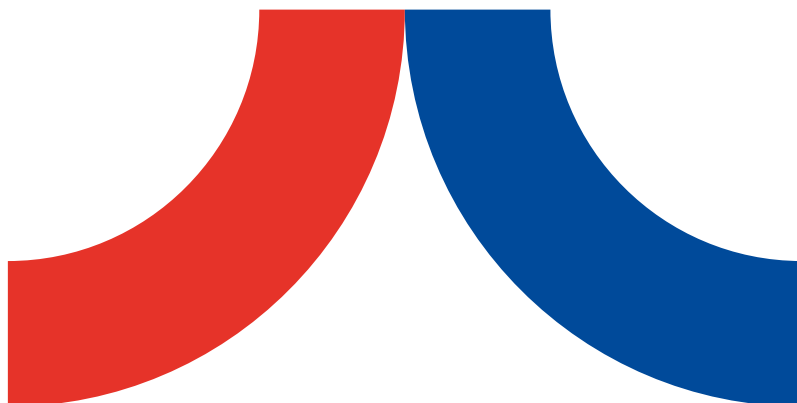
De docenten en leesconsulent vormen samen een leesteam

Het introduceren en goed implementeren van lezen in het mbo als onderdeel van het taalbeleid van de school vraagt om een langdurige inspanning van het hele onderwijsteam én het strategisch niveau van de school. Door het instellen van een schoolbreed leesteam is er specifiek aandacht voor lezen en het leesklimaat op school, creëer je meer draagvlak en is er sprake van gedeelde verantwoordelijkheid en belasting.

Het kan zijn dat naast een schoolbreed leesteam ook een of meerdere specifieke leesteamen voor een opleiding, een cluster van opleidingen of een gebouw nodig is.* In dat geval is het van belang dat er een link wordt gelegd tussen het schoolbrede en de specifieke leesteamen. Voor het succes van de invoering van het leesbeleid is het van belang dat de samenstelling van het schoolbrede leesteam een goede vertegenwoordiging laat zien van de opleidingen.

Wanneer de leesconsulent ook lid is van het leesteam is er een directe link met de Bibliotheek. Dat komt de samenwerking ten goede. Als de school een mediathecaris in dienst heeft dan is die vanzelfsprekend ook lid van het leesteam.

*Vanaf dit punt in de tekst wordt met 'leesteam' zowel het schoolbrede als het specifieke leesteam bedoeld (als dat er is). Wanneer iets alleen het schoolbrede óf het specifieke leesteam betreft, wordt dit in de tekst aangegeven.

Narratief

Docenten Jan en Daphne lopen samen naar de schoolbibliotheek. Het driemaandelijks overleg met het leesteam van de school vindt plaats in de daarnaast gelegen overlegruimte. Leesconsulent Maarten is al aanwezig en praat met de taalcoördinator van de school. De andere leden van het leesteam komen ook binnen. De taalcoördinator opent de vergadering. Vandaag staan het vrij lezen en de monitorresultaten op de agenda. Daarnaast is het maken van praktische afspraken over het aanstaande bezoek aan de Bibliotheek belangrijk en kijken ze al een beetje vooruit naar het nieuwe schooljaar: wat zijn de plannen op basis van het leesbeleid en wat betekent dit voor de begroting en de samenwerking met de Bibliotheek?

Positief

- Lezen als onderdeel van het taalbeleid is niet afhankelijk van één enthousiaste docent, maar wordt gedragen door een leesteam waardoor het minder kwetsbaar is.
- Een leesteam zorgt voor meer draagvlak in de school en gedeelde verantwoordelijkheid en belasting.
- Regelmatig overleg onder leiding van de taalcoördinator versnelt de voortgang van de plannen over lezen.
- Er is een directe link met de Bibliotheek waardoor de samenwerking soepel kan verlopen en de Bibliotheek direct kan inspelen op de plannen.

Mogelijk belemmerend

- Een schoolbreed leesteam betekent dat er tijd nodig is voor overleggen en afstemming.
- Een of meer specifieke leesteams in aanvulling op een schoolbreed leesteam betekent (nog) meer tijd om goed af te stemmen.
- De docent is minder autonoom om het vrij lezen zelf in te vullen, omdat het leesteam op basis van de ambitie afspraken heeft gemaakt.

Stappenplan

Stap 1

Het leesbeleid én de vorming van een of meer leesteams worden onderdeel gemaakt van het taalbeleid van de school. De taalcoördinator wordt verantwoordelijk voor de realisatie en het goed functioneren van het leesteam/de leesteams en zorgt ervoor dat de leesteams tweemaandelijks bij elkaar komen. De taalcoördinator vertegenwoordigt het strategische niveau van de school en heeft een mandaat en een budget.

Stel het schoolbrede leesteam zo samen dat een goede vertegenwoordiging van de opleidingen wordt bereikt. Docenten die lid zijn van het schoolbrede en/of specifieke leesteam worden hierin gefaciliteerd via het formatieplan van de school.

De leesconsulent van de Bibliotheek en, indien aanwezig, de mediathecaris van de school, zijn lid van het schoolbrede leesteam. Wanneer de school kiest voor het werken met specifieke leesteams zijn de leesconsulent en mediathecaris van de school ook daar lid van. Ook zij worden hierin gefaciliteerd via het formatieplan van de school of de samenwerkingsafspraken met de Bibliotheek.

Stap 2

Het schoolbrede leesteam maakt een schoolbreed leesplan in een doorgaande groeiende lijn gebaseerd op het taalbeleid van de school, eventueel met specifieke zaken die betrekking hebben op bepaalde opleidingen als er geen specifieke leesteams zijn. Wanneer er sprake is van specifieke leesteams maken die hun eigen leesplan. Deze specifieke leesplannen geven input aan het schoolbrede leesplan. In ieder leesplan is aandacht voor de samenwerking met de Bibliotheek.

Stap 3

Het leesteam maakt op basis van het eigen leesplan een jaarplan met activiteiten. Ook hierin is aandacht voor de samenwerking met de Bibliotheek. Het leesteam overlegt tweemaandelijks en bespreekt de voortgang van het jaarplan. Het jaarplan wordt jaarlijks geactualiseerd.

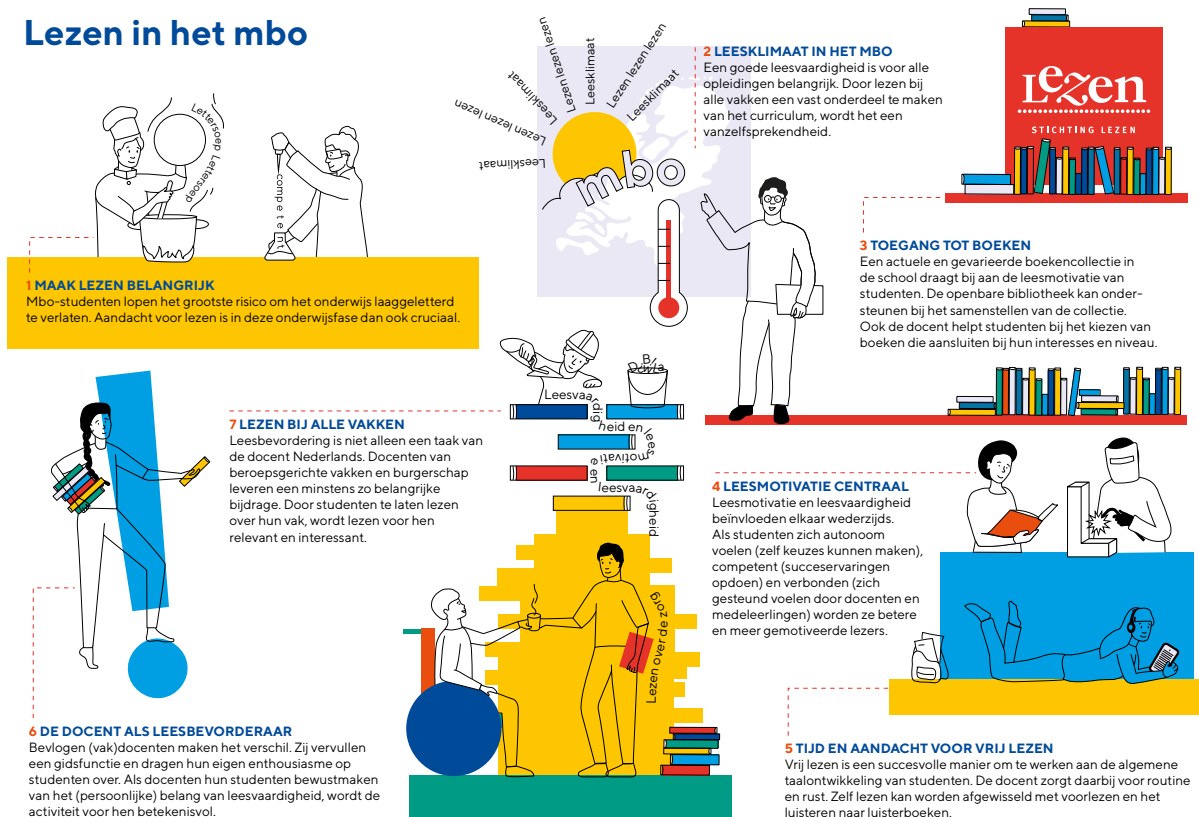
Stap 4

Iedere drie jaar worden de leesplannen bijgesteld door het leesteam, in lijn met het taalbeleid van de school.

Suggesties voor de inhoud van het leesplan

De infographic *Lezen in beeld: Lezen in het mbo* zet zeven aandachtspunten bij leesbevordering op school op een rij. Deze aandachtspunten kunnen worden gebruikt om het leesplan vorm te geven, waarbij per aandachtspunt concreet wordt ingevuld hoe dit punt kan worden bereikt.

Lezen in het mbo

Aanpak 3

De auteur als leesbevorderaar

Een auteur op school of in de klas werkt stimulerend voor het lezen, mits de gekozen auteur boeken schrijft of maakt die jongeren leuk vinden om te lezen en passen bij hun belevingswereld. Het kan ook om schrijvers gaan die boeken maken die passen bij een vak. Je kunt er ook voor kiezen een spoken-word artiest of dichter uit te nodigen. De Bibliotheek en De Schrijverscentrale adviseren en bemiddelen bij schrijversbezoeken in Nederland. De organisatie van het schrijversbezoek op school ligt in handen van de school, al dan niet in samenwerking met de Bibliotheek.

Narratief

Vandaag bezoekt Yvette van Boven de koksopleiding. Zij schrijft over koken, maakt kookboeken en televisieprogramma's en heeft een podcast. De studenten uit mijn klas zijn benieuwd naar haar 'geheim van de kok'. Een les over het ontwikkelen van dat geheim was de voorbereiding voor dit bezoek. Daarnaast hebben we een artikel van haar besproken en koos iedereen een recept uit een van haar kookboeken om te maken tijdens de les. Alle studenten van de koksopleiding zijn uitgenodigd om aanwezig te zijn bij het bezoek. Na afloop gaan we met de klas het menu maken in de keuken van de school. Er komt een voor-, hoofd- en nagerecht, gebaseerd op de door de studenten gekozen recepten. De studenten mochten twee mensen uitnodigen om mee te eten. Yvette van Boven kookt en eet ook mee. Ik heb er zin in en mijn studenten ook.

Positief

- Een auteur ontmoeten stimuleert het lezen van en het praten over boeken.
- Een auteursbezoek biedt mogelijkheden om ook andere vaardigheden te leren als studenten bij de organisatie van dit bezoek betrokken worden: presenteren, promotie regelen, organiseren.
- Er is een vakoverstijgende of zelfs opleidingoverstijgende benadering mogelijk.
- Het bezoek is een andere vorm van kennisoverdracht waarbij studenten zelf betrokken zijn.

Mogelijk belemmerend

- Een bezoek organiseren kost tijd, onder andere voor overleg en afstemming.
- Een bezoek hangt af van de beschikbaarheid van middelen.

Stappenplan

Stap 1

Neem de auteur als leesbevorderaar op in het leesbeleid en leesplan van de school. Informeer bij de Bibliotheek of De Schrijverscentrale naar de kosten. Die kosten hangen af van de gekozen auteur. Houdt ook rekening met kosten voor de organisatie en promotie. Maak een begroting en zorg voor een geormerkt budget.

Stap 2

Het schrijversbezoek is vakoverstijgend en/of opleidingsgericht. Bepaal voor welke groep studenten het bezoek wordt georganiseerd en welke collega's betrokken zijn. Bepaal welke docentengroep de voorbereidingen voor het bezoek doet: wie is de kartrekker, welke activiteiten worden er georganiseerd, wie doet wat, wat wordt in de lessen gedaan ter voorbereiding op het auteursbezoek, welke andere opleidingen kunnen worden betrokken? Je kunt kiezen voor een schrijversbezoek aan één opleiding, maar je kunt aanvullend ervoor kiezen om bepaalde activiteiten uit te laten voeren door studenten van andere opleidingen:

- Studenten van de opleiding Mediavormgeving kunnen een poster of promotiefilm maken.
- Hapjes kunnen worden klaargemaakt door studenten van de Koksopleiding en worden geserveerd door studenten van de Horeca-opleiding.
- Het bezoek zelf kan worden georganiseerd door studenten van de opleiding Entertainment. Het maken van een draaiboek voor de organisatie van dit bezoek kan een opdracht zijn voor deze studenten.
- Tijdens het programma kan een dans worden opgevoerd op basis van een van de gelezen boeken door studenten van de opleiding Sport en Dans.

Stap 3

Bepaal in overleg met de studenten voor wie het bezoek wordt georganiseerd en welke auteur wordt uitgenodigd. Maak een top 5. Stel in overleg met de collega's een groep studenten samen die het auteursbezoek gaat organiseren. Bepaal met elkaar wie van de collega's die groep gaat begeleiden. Er is een aanspreekpunt nodig voor deze groep studenten.

Stap 4

Boek de auteur via de Schrijverscentrale en voer het voorbereidingsprogramma samen met de collega's en studenten uit. Zorg voor tussentijds overleg met elkaar over de voortgang. Houdt rekening met vertragende factoren. Het is van belang dat alle betrokken studenten het voorbereidingsprogramma hebben gehad voordat de schrijver de school bezoekt.

Stap 5

Evalueer het bezoek en pas het voorbereidingsprogramma en de inhoud van het bezoek aan op basis van de bevindingen.

Lessuggesties

De website van de Schrijverscentrale biedt *kennis en inspiratie* en *informatie voor het mbo*. De lessuggesties voor het mbo zijn in ontwikkeling. Het is ook mogelijk om schrijvers uit te nodigen rond burgerschapsthema's of in het kader van lezen en brede vorming.

www.deschrijverscentrale.nl

Stichting Lezen ontwikkelde in samenspraak met de MBO Raad en de schrijvers Marcel Prins en Henk Steenhuis een docentenhandleiding bij het boek *Ondergedoken als Anne Frank*. www.lezen.nl

Voor studenten in het mbo ontwikkelde Bibliotheek Gelderland Zuid in samenspraak met Mensen Zeggen Dingen en Wintertuin | De Nieuwe Oost het educatieproject Buiten zinnen: lezen, een film kijken, schrijven en meer rond het boek *The Hate U Give*, over vooroordelen en de gevolgen daarvan. Dit boek is te leen via de online bibliotheek.

www.buitenzinnenonline.nl

Colofon

© Stichting Lezen (2023)

Deze publicatie is mede mogelijk gemaakt door een bijdrage vanuit het leesbevorderingsprogramma de Bibliotheek op school (Stichting Lezen/KB, nationale bibliotheek).

Auteurs

Marleen Wijnen
Liselotte Dessauvagie
Caroline Heijer

Redactie

Hermien Lankhorst

Vormgeving

Judith Schoffelen en
Erik olde Hanhof

www.lezen.nl

